

Návrh stanoviska Európskeho výboru regiónov — Vlna obnovy pre Európu — ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok

(2021/C 175/05)

Spravodajca:	Enrico ROSSI (IT/SES), poslanec zastupiteľstva obce Signa
Referenčný dokument:	Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok, COM(2020) 662 final

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV

Podpora obnovy budov v záujme klimatickej neutrality a oživenia

1. víta vlnu obnovy, ktorá prispieva k dosiahnutiu klimatickej neutrality do roku 2050 a zníženiu energetickej závislosti od tretích krajín v prospech európskej energetickej bezpečnosti tým, že ovplyvňuje odvetvie zodpovedné za 40 % spotreby energie v Európe. Považuje za nevyhnutné, aby sa táto politika zahrnula do programov na podporu obnovy a odolnosti, ako aj do európskych štrukturálnych a investičných fondov tak, aby sa koordinovalo úsilie zabrániť samostatným a neefektívnym opatreniam. Zdôrazňuje, že úspech tejto stratégie bude do veľkej miery závisieť od jej udržateľnosti a realizovateľnosti na miestnej a regionálnej úrovni, pričom sa treba vyhnúť dodatočnému administratívne zariadeniu. Okrem toho žiada, aby všetky opatrenia vlny obnovy boli zjavne užitočné a zachovala sa hospodárnosť, sociálna únosnosť a financovateľnosť, predovšetkým z verejných rozpočtov na základe platných rozpočtových pravidiel, ale aj pre nájomníkov a vlastníkov.
2. Domnieva sa, že vlna obnovy sa v celom rozsahu môže uskutočniť len vtedy, ak bude podporená dôkladnou revíziou balíka opatrení v oblasti čistej energie, počnúc smernicou o energetickej hospodárnosti budov a nariadením o riadení energetickej únie, ako aj včasnou a správnou transpozíciou v členských štátoch. Zdôrazňuje, že je potrebné okamžite začať s vykonávaním stratégie a jej opatrení rozšírením renovácií a testovaním nových postupov na zabezpečenie renovácií, ktoré by sa mohli opakovať vo veľkom rozsahu. Na tento účel navrhuje, aby sa čo najskôr začalo s pilotnou iniciatívou s cieľom otestovať a vypracovať protokol, ktorý by sa potom mal dodržiavať pri rôznych druhoch opatrení a rôznych hospodárskych, sociálnych a klimatických podmienkach.
3. Poukazuje na význam zásady subsidiarity a zásady proporcionality. Prevádzková implementácia a financovanie sa uskutočňujú na miestnej úrovni v regiónoch, mestách a obciach, a preto musí byť európsky rámec zodpovedajúco pružný a zohľadňovať rozdiely, napríklad medzi vidiekom a veľkomestami.
4. Zdôrazňuje, že klimatický pakt má potenciál podporovať partnerstvá na miestnej úrovni a spoločné iniciatívy verejného a súkromného sektora a že miestne a regionálne samosprávy majú kľúčovú úlohu informovať občanov o prínosoch a existujúcich nástrojoch na podporu renovácie ich domov, pričom by mali ísť príkladom, prepájať a podporovať miestne, komunálne a iné verejné podniky prostredníctvom potrebných odborných znalostí na rôznych úrovniach, ako aj vytvárať nástroje na prístup k štátnej finančnej pomoci alebo k finančnej pomoci EÚ. Miestne a regionálne samosprávy by mali ísť príkladom pri obnove verejných budov a podporovať najmä energetickú obnovu sociálneho bývania a iných obytných budov vo verejnom vlastníctve, pričom klimatický pakt by mal uľahčiť opakovanie a rozširovanie najúspešnejších európskych iniciatív. Žiada väčšie prepojenie európskej stratégie obnovy budov, národných stratégií energetickej modernizácie fondu budov⁽¹⁾ a metodiky optimalizácie nákladov⁽²⁾. V tejto súvislosti by bolo vhodné čiastočne zrevidovať smernicu o energetickej hospodárnosti budov.

⁽¹⁾ V smernici o energetickej hospodárnosti budov sa stanovujú národné stratégie energetickej modernizácie fondu budov.

⁽²⁾ http://bpie.eu/wp-content/uploads/2015/10/Implementing_Cost_Optimality.pdf.

5. Poukazuje na to, že vlna obnovy by sa nemala chápať len ako technický a regulačný prístup na vykonávanie zelenej dohody, ale slúži aj na to, aby transformáciu na obehové hospodárstvo pomohla začleniť do koncepčného rámca zameraného na estetiku a dizajn. Preto víta a rozhodne podporuje spustenie iniciatívy nový európsky Bauhaus, a zároveň zámer vytvoriť vlastnú európsku značku. Takáto iniciatíva je príležitosťou využiť kreatívny potenciál regiónov a obcí, zaangažovať a zapojiť občanov do transformácie a vytvoriť tak akceptované a udržateľné riešenia, vďaka ktorým sa zelená dohoda stane hmatateľnou.

6. Víta spustenie iniciatívy Európsky klimatický pakt ako stratégie na zapájanie a účasť v rámci zelenej dohody a víta aj označenie vlny obnovy za jednu z prioritných iniciatív v tejto oblasti. V tejto súvislosti je pripravený posilniť svoju spoluprácu s Komisiou, Európskou investičnou bankou (EIB) a všetkými ostatnými relevantnými aktérmi s cieľom podporiť spoločnú platformu na zhromažďovanie všetkých relevantných informácií pre miestne a regionálne samosprávy, ktoré sú ochotné vykonávať zelenú dohodu.

7. Víta odkaz na prístup na úrovni menšieho územného celku a energetických komunít, na základe ktorého je napríklad možné zriaďovať spoločné zariadenia na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, ako aj diaľkové vykurovanie, chladenie a riešenia blízke prírode⁽³⁾, a pripomína, že si to vyžaduje využívanie integrovaných nástrojov energetického a klimatického plánovania. Zdôrazňuje, že Dohovor primátorov a starostov je v tomto zmysle kľúčovou referenciou a že akčné plány pre udržateľnú energiu a zmenu klímy (SECAP) sa môžu stať nástrojom na zabezpečenie toho, aby obnova budov bola v súlade so širším rámcom spravodlivej a udržateľnej obnovy miest, podpory udržateľných návykov a harmonizácie s rozsiahlymi politikami zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu. Okrem toho navrhuje, aby sa vplyv riadne monitoroval prostredníctvom štandardných systémov hospodárenia s energiou, aby bolo možné posúdiť účinky plánovania⁽⁴⁾.

8. Víta zmienku o iniciatíve Level(s)⁽⁵⁾ zameranej na obehovosť v stavebníctve ako referenčnej praxi pri zavádzaní obehovosti v oblasti budov a naliehavo vyzýva Komisiu a členské štáty, aby podporovali osvetovú kampaň na túto tému a vyjadruje svoju ochotu na nej spolupracovať. Zároveň vyzýva Komisiu, aby pri ďalšej práci vychádzala z rozsiahlych skúseností s inými existujúcimi systémami certifikácie budov⁽⁶⁾. Žiada ju, aby podporila rozvoj posúdení životného cyklu budov, pokiaľ ide o ich vplyv na klímu, spolu s primeranými normami, environmentálnymi vyhláseniami, databázou stavebných materiálov a výrobkov, a aby posúdila možnosť zavedenia syntetického ukazovateľa vlastností budov počas ich životného cyklu ako dobrovoľného systému.

9. Pripomína, že vlna obnovy je príležitosťou na propagáciu nadčasovej vízie stavieb, ktorá môže okrem energetických a environmentálnych požiadaviek zahŕňať aj zdravotné aspekty, sociálnu vyváženosť, alebo aspekty prepojenosti, obehovosti a odolnosti voči hydrogeologickým a seizmickým javom. Ďalej žiada, aby sa osobitná pozornosť venovala riedko osídleným vidieckym oblastiam s rýchlo starnúcim a osobitne zraniteľným obyvateľstvom.

10. V tejto súvislosti zdôrazňuje potrebu monitorovať emisie skleníkových plynov vo fáze výstavby, prevádzky a demolácie. Do roku 2050 je potrebné maximalizovať opätovné použitie, recykláciu a čiastočne aj využívanie materiálov pochádzajúcich z demolačných alebo sanačných prác na výrobu energie. Dôležitým krokom je pritom vytvorenie miestnych a regionálnych hodnotových reťazcov na opätovné používanie stavebných materiálov. Vyžaduje si to také plánovanie, logistiku a nové hospodárske modely, ktoré zahŕňajú vytváranie materiálnych rezerv pre novostavby. Takýto nový obehový model sa pre mnohé regulačné, kultúrne a hospodárske činitele bude dať zaviesť iba postupne, pričom treba začať pokusnou fázou a potom s viacerými finančnými stimulmi prejsť na rozsiahle zavádzanie.

⁽³⁾ Pozri napríklad projekt Sharing Cities.

⁽⁴⁾ Existujú príručky na uľahčenie prípravy integrovaných plánov, napríklad *How to develop a Sustainable Energy and Climate Action Plan (SECAP)* (JRC), *Smart City Guidance Package* a súhrnná brožúrka akčného zoskupenia Action Cluster EIP Smart cities (*Integrated Planning, Policy and Regulation*), European Energy Award.

⁽⁵⁾ Iniciatíva Level(s).

⁽⁶⁾ Napríklad v iniciatíve Level(s) chýba ukazovateľ požiadavky maximálneho príkonu budovy (kW) a zaťaženia elektrizačnej sústavy, čo sa stáva čoraz dôležitejším faktorom v mnohých oblastiach, v ktorých elektrizačné sústavy čelia rastúcemu dopytu.

11. Zdôrazňuje, že realizácia vlny obnovy dlhodobo prinesie okrem väčšieho pohodlia, zdravého vnútorného prostredia a vyššej životnej úrovne aj významné energetické a ekonomické úspory na nákladoch na údržbu a správu budov a zároveň prispeje k boju proti energetickej chudobe. Domnieva sa, že stredisko EÚ na monitorovanie fondu budov by malo monitorovať vykonané zmeny a hodnotiť ich vplyv s využitím ukazovateľov zo svojej databázy a vývinom nových a zabezpečiť, aby boli potrebné údaje dostupné na všetkých európskych územiach, čo by uľahčilo kvantifikovať tieto úspory a miestnym a regionálnym samosprávam, občanom a podnikom pomohlo náležite zohľadniť náklady počas životnosti budov.

12. Víta záväzok Komisie prehodnotiť európske systémy štátnej pomoci na obnovu zameranú na energetickú hospodárnosť a teší sa, že prispeje k ich objasneniu a ľahšiemu uplatňovaniu tak, aby nepredstavovali investičnú prekážku. Okrem toho posúdenie rozhodnutia 2012/21/EÚ o štátnej pomoci vo forme náhrady za službu vo verejnom záujme naplánované na rok 2021 by malo viesť k podporným opatreniam pre obnovu zameranú na energetickú efektívnosť sociálneho bývania, ktoré výslovne spadá do pôsobnosti tohto rozhodnutia. Zdôrazňuje, že európske, národné, regionálne a miestne podporné opatrenia a programy sa musia navzájom dopĺňať bez vytvárania paralelných a/alebo doplnkových štruktúr. Na financovanie projektov v praxi prispôsobených miestnym, regionálnym a národným potrebám je potrebná široká škála nástrojov (dotácie, finančné nástroje a ich kombinácie) podporovaných implementujúcimi partnermi, ako sú národné podporné banky a inštitúcie. V zásade sa domnieva, že dôležitú úlohu môžu zohrávať daňové stimuly energetickej obnovy budov.

13. Víta záväzok Komisie preskúmať hodnoty vystavenia pri práci uvedené v smernici 2009/148/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci, aby sa zabezpečila ochrana pracovníkov počas renovačných a búracích prác. Podobne sa domnieva, že je potrebné aktualizovať európske právne predpisy o vystavení účinku nebezpečných látok pochádzajúcich z týchto prác.

14. V tomto kontexte veľmi oceňuje návrh Komisie spustiť európsku iniciatívu za cenovo dostupné bývanie tým, že sa bude financovať 100 hlavných inovatívnych a participatívnych projektov zameraných na komplexnú obnovu štvrtí sociálneho bývania, ktorá by poslúžila ako model pre rozsiahly rozvoj v Európskej únii.

15. Domnieva sa, že vlna obnovy by mala podporiť uplatňovanie práva každého človeka na cenovo a fyzicky dostupné zdravé bývanie v súlade so zásadou 19 Európskeho piliera sociálnych práv a v súlade s cieľom udržateľného rozvoja č. 11 – Udržateľné mestá a obce. Domnieva sa, že opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti sú štrukturálne opatrenia na boj proti energetickej chudobe a následne na zníženie nákladov na nezavinené omeškания s platbami.

Kľúčové zásady obnovy budov do roku 2030 a 2050

16. Vyzýva Komisiu, aby na základe rámca smernice o energetickej hospodárnosti budov vypracovala klasifikáciu doteraz postavených budov podľa kritérií potrebných na realizáciu opatrení stanovených vo vlně obnovy, ako je:

- vlastníctvo: verejné, súkromné (súkromné osoby, spoločnosti, nadácie, miestne verejné orgány atď.),
- plánované využitie: obytné, neobytné atď.,
- umiestnenie: mestské centrá (historické centrum, periféria), malé dediny, osamelé usadlosti,
- podnebné pásmo,
- vek a energetická hospodárnosť budovy a jej energetické/technologické systémy,
- architektonický/historický/krajinný význam,
- dynamika trhu s bývaním (ceny a počet kúpnych alebo nájomných zmlúv, miera obsadenosti atď.),
- klimatické riziko: interakcia medzi sociálnou a ekonomickou expozíciou a klimatickou zraniteľnosťou.

Tieto informácie by malo klasifikovať stredisko EÚ na monitorovanie fondu budov⁽⁷⁾. Potom by mohli byť podkladom na vypracovanie usmernení o opatreniach pre rôzne budovy aj analýzou hlavných existujúcich prekážok. V rámci zberu a šírenia najlepších postupov sa môžu vymedziť „typické opatrenia“ pre každú kategóriu budov.

17. Požaduje ambiciózne úsilie o dekarbonizáciu vykurovania a chladenia obytných budov, ktoré predstavuje viac ako 80 % celkovej spotreby energie budov v EÚ. Na tento účel opakuje, aké dôležité je podporovať dekarbonizáciu používaných zdrojov energie, a naliehavo žiada dôsledné a urýchlené rozšírenie obnoviteľných a podľa možnosti miestnych zdrojov energie, aby sa v Európe výrazne znížili emisie CO₂. Pripomína, že riešenia v oblasti vykurovania a chladenia energiou z obnoviteľných zdrojov môžu byť rôznorodé a mali by byť prispôbené osobitným potrebám danej domácnosti alebo komunity⁽⁸⁾. Zároveň súhlasí s Komisiou, že regióny výrazne závislé od fosílnych palív si budú musieť osvojiť prechodné zdroje energie⁽⁹⁾, ale bez investícií do infraštruktúry, ktorá nie je nadčasová. Energia vyrobená v jadrových elektrárnach sa nesmie považovať za energiu získanú z obnoviteľných zdrojov.

18. Vyzýva Komisiu, aby navrhla systém prioritizácie opatrení založený na kritériách, ako je potenciál znižovania spotreby a emisií, financovateľnosť a zraniteľnosť užívateľov. Zároveň žiada, aby sa podľa regionálnych a miestnych daností stanovili aj negatívne prioritné kritériá na určenie tých budov, v prípade ktorých by sa malo uprednostniť zbúranie a znovuvybudovanie bez toho, aby sa pripravovali podmienky na vytváranie bohatých štvrtí z tých menej prosperujúcich (džentrifikácia).

19. Pripomína, že na realizáciu vlny obnovy Komisia a členské štáty musia poskytnúť značnú podporu sektoru stavebníctva, ktorý ťažko zasiahla kríza a ktorého štruktúru často tvoria podniky malých rozmerov, ktoré nie sú vždy dobre vybavené na to, aby ponúkali požadované výrobky a služby. Pri prekonávaní rozdielov v znalostiach, zručnostiach a technológiách a podporovaní zakladania nových perspektívnych podnikov by sa malo pomôcť celému sektoru stavebníctva. Pripomína, že potrebný prechod na obehový a miestne orientovaný prístup zameraný na ochranu zamestnanosti a zabezpečenie postupnej rekvalifikácie pracovnej sily si vyžaduje stabilné mechanizmy, aby sa zabezpečila kontinuita operácií, zabránilo vytváraniu bublín a umožnilo budovanie strednodobých až dlhodobých zručností na celom území EÚ.

20. Uznáva význam zavedenia legislatívnych požiadaviek na nákup a renováciu všetkých existujúcich verejných budov, ako aj minimálnych noriem energetickej hospodárnosti a povinných cieľov ročnej miery obnovy fondu verejných budov a využívania energie z obnoviteľných zdrojov. Zdôrazňuje však, že tieto ustanovenia budú uskutočniteľné len vtedy, ak budú pravidlá dostatočne pružné na to, aby zohľadňovali rôzne charakteristiky budov⁽¹⁰⁾, a ak bude Komisia a príslušné členské štáty primerane podporovať miestne a regionálne samosprávy čo najjednoduchšími a najjednoduchšími pravidlami, ktoré budú zahŕňať aj činnosti bežnej údržby, ak súvisia s energetickou efektívnosťou a seizmickou modernizáciou a ovplyvňujú ju. Ak sa takéto povinnosti ukladajú pri súkromných alebo obytných budovách, musí sa zabezpečiť, aby nevznikla dodatočná finančná záťaž, najmä pre energeticky zraniteľné domácnosti. Vyzýva preto Komisiu a členské štáty, aby uskutočnili dôkladné posúdenie vplyvu na nižšej ako celoštátnej úrovni, v ktorom posúdi potenciál a zraniteľnosť rôznych území v tejto súvislosti vrátane analýzy súčasných národných najlepších postupov a predchádzajúcich hodnotení európskych projektov.

21. Podporuje návrh aktualizovať rámec energetických certifikátov s cieľom zintenzívniť využitie tohto nástroja, uľahčiť porovnateľnosť údajov na európskej úrovni a prepojiť financovanie s hĺbkovou renováciou. Poukazuje na to, že táto aktualizácia by mala zaručiť potrebný súlad s rámcami zavedenými v členských štátoch a uskutočniť sa v súlade so zásadou proporcionality. Považuje za užitočné navrhnúť jednotný formát certifikátov EÚ o energetickej hospodárnosti a zavedenie digitálnych denníkov budov, ktoré by poskytovali ľahko prístupné a bezplatné databázy, Pripomína, že takéto databázy musia byť dostupné aspoň na úrovni NUTS 3, prepojené so strediskom EÚ na monitorovanie fondu budov a zároveň zodpovedať požiadavkám budúceho spoločného európskeho dátového priestoru⁽¹¹⁾.

(7) Stredisko EÚ na monitorovanie fondu budov.

(8) Takéto možnosti zahŕňajú okrem iného (avšak nielen): priamu elektrifikáciu a využívanie tepelných čerpadiel, siete diaľkového vykurovania, zmenu účelu existujúcej plynárenskej siete a využívanie vodíka.

(9) Napríklad riešenia založené na zemnom plyne.

(10) Napríklad vlastnosti budov, pokiaľ ide o ich vek, tvar, využitie, historickú/architektonickú stavbu, vlastníctvo, účel, miestny trh s nehnuteľnosťami, alternatívnu hodnotu, náklady na subdodávateľov a všetky predchádzajúce investície na renováciu.

(11) Pozri napríklad projekty X-tendo, U-Cert, alebo QualDEEPC.

22. Víta delegované nariadenie Komisie o indikátore inteligentnej pripravenosti (SRI) na posudzovanie pripravenosti budov na integráciu inteligentných technológií a na zlepšovanie informovanosti vlastníkov a užívateľov budov v tejto súvislosti. Pripomína, že úroveň digitalizácie európskych mestských a vidieckych území je mimoriadne nerovnomerná a že tento ukazovateľ by mal súvisieť s osobitným kontextom a nemal by poškodzovať územia, ktoré stále zaostávajú v digitálnej transformácii, najmä v menej rozvinutých regiónoch.

23. Zdôrazňuje, že na zabezpečenie účinnej realizácie vlny obnovy je potrebné primerane posilniť miestne a regionálne samosprávy, pokiaľ ide o kapacity a nástroje, aby sa zmenšili rozdiely v poznatkoch, ktoré na rôznych miestach v Európe stále existujú. Uznáva preto zásadnú úlohu klimatického paktu pri vytváraní príležitostí a nástrojov prostredníctvom posilnených mechanizmov na budovanie kapacít a koherentnejšieho rámca pre iniciatívy zdola nahor súvisiace so zelenou dohodou. Pripomína, že miestne a národné energetické agentúry môžu a mali by k tomuto procesu významne prispieť vytváraním znalostí a schopností, ktoré budú šíriť medzi miestnymi samosprávami bez toho, aby ich nahrádzali.

Zabezpečenie rýchlejšej a dôkladnejšej obnovy pre lepšie budovy

24. Vyzýva Komisiu, aby v čo najväčšej miere podporovala výskum renovácie budov v oblastiach s krajinnými alebo historickými obmedzeniami, a tým zabezpečila účtívú integráciu zdrojov obnoviteľnej energie. Rovnako žiada, aby sa táto otázka stala jedným zo základných pilierov iniciatívy nový európsky Bauhaus. Táto iniciatíva by mala podporovať ešte hlbšie zamyslenie nad integráciou rôznych dimenzií projektovania, od budovy, cez menší územný celok až po celé územie, a integrovať témy udržateľnej mobility, menšieho záberu pôdy a podpory mestskej biodiverzity⁽¹²⁾. Takáto obnova miest by mala podľa potreby, uskutočniteľnosti a s ohľadom na zraniteľné skupiny podporovať systematické využívanie riešení inšpirovaných prírodou⁽¹³⁾ v kombinácii s energeticko-environmentálnymi monitorovacími systémami, ktoré by potvrdili ich vhodnosť, smerovať k politike prestavby bez nového záberu pôdy, minimalizovať vynaloženú energiu v budovách⁽¹⁴⁾, a ako krajné riešenie pristúpiť k búraniu budov, ktoré nemajú historickú hodnotu. Navrhuje okrem toho, aby sa nový európsky Bauhaus stal jednou z tém v rámci platformy na výmenu poznatkov (*Knowledge Exchange Platform* – KEP⁽¹⁵⁾) s cieľom posilniť výmenu medzi regionálnymi a miestnymi samosprávami, pokiaľ ide o inováčné koncepcie, medzidisciplinárne prístupy a kompetencie, a vyzdvihnúť miestny a regionálny rozmer koncepcie a zavádzania do praxe.

25. Vzhľadom na novú perspektívu demografického exodu z centier miest na ich periférie, ktorú priniesla pandémia COVID-19, pripomína, že konferencia Organizácia Spojených národov Habitat III už od roku 2016 zahŕňa zahusťovanie miest ako faktor udržateľnosti, pričom jedným z hlavným nástrojom je obnova budov v tých riedko osídlených mestských centrách, kde je možnosť výstavby.

26. Pripomína význam systematickej integrácie rôznych dostupných obnoviteľných zdrojov energie. Popri možnom stanovení cieľov pre nižšie než celoštátne úrovne si to vyžaduje najmä spravodlivé rovnaké podmienky pre rôzne zdroje energie. Pripomína, že využívanie týchto technológií musí okrem splnenia geografických a geologických charakteristík a špecifík území zabezpečiť dokonalú ochranu životného prostredia, zdravia, prírodnej krajiny i zastavaných území a musí sa podporovať aj vytváraním komunít vyrábajúcich energiu z obnoviteľných zdrojov a občianskych energetických spoločenstiev (ako sa stanovuje v smernici o obnoviteľných zdrojoch energie II), ktoré budú sledovať skôr ciele sociálnej a environmentálnej udržateľnosti než finančné ciele.

27. Považuje za dôležité podporovať projekty dôkladnej renovácie bytových domov pomocou štandardných riešení a priemyselne prefabrikovaných stavebných prvkov. Významne to prispeje k energetickej hospodárnosti budov a cieľu dekarbonizácie fondu budov do roku 2050. Zdôrazňuje, že použitie štandardných riešení a prefabrikovaných stavebných prvkov urýchľuje celú výstavbu a umožňuje vyššiu mieru renovácie bytových domov. Poukazuje na to, že priemyselná prefabrikácia stavebných prvkov pomáha zvyšovať inováčné schopnosti spoločností, keďže renovačné procesy možno modernizovať a automatizovať.

⁽¹²⁾ Pozri napríklad projekt GrowGreen.

⁽¹³⁾ Ako sú vegetačné strechy a fasády, zelené a modré infraštruktúry.

⁽¹⁴⁾ Vynaložená energia je energia spotrebovaná všetkými procesmi spojenými s výstavbou budovy, od ťažby a spracovania prírodných zdrojov až po výrobu, dopravu a dodávku produktov.

⁽¹⁵⁾ KEP vytvorili spoločne Výbor regiónov a Európska komisia (GR pre výskum a inováciu).

28. Vyzýva Komisiu, aby najmä vo verejnom sektore, ktorý slúži ako vzor, ďalej podporovala zavádzanie systémov energetickeho manažérstva, ako je systém ISO 50001 alebo iných noriem uplatniteľných na verejný aj súkromný sektor, a zvažila posilnenie energetických aspektov zahrnutých v európskom systéme environmentálneho manažérstva (EMAS). Pripomína, že tieto systémy môžu mať významný vplyv na znižovanie energetickej spotreby budov v prevádzkovej fáze⁽¹⁶⁾ a dokážu zaviesť aj do fázy riadenia a monitorovania účinné postupy, ktoré sú dlhodobo udržateľné.

29. Zdôrazňuje, že informačné modelovanie budov (BIM)⁽¹⁷⁾ a porovnávací nástroj verejného sektora (PSC)⁽¹⁸⁾ môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri realizácii vlny obnovy, a žiada Komisiu, aby s členskými štátmi spolupracovala na šírení týchto nástrojov aj prostredníctvom verejných platforiem⁽¹⁹⁾ s cieľom podporiť digitálny rozvoj odvetvia nehnuteľností a správu nehnuteľného majetku založenú na technológii PropTech⁽²⁰⁾.

30. Pripomína, že dostupnosť údajov o energetickej spotrebe budov je zásadná z hľadiska mestského energetickeho plánovania, výpočtu investícií a potenciálnych úspor a ich monitorovania. V tejto súvislosti naliehavo žiada Európsku komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi na zabezpečení bezplatnej a jednoduchej dostupnosti týchto údajov vo všetkých územných celkoch pri dodržaní ochrany údajov získavaných na verejné účely. Získané údaje by mohol poskytnúť aj vlastník budovy dodávateľom energií za odplatu, čo by umožnilo čiastočné financovanie renovácií.

31. Pripomína, že systematické uplatňovanie kritérií ekologického verejného obstarávania v stavebníctve je dôležitým nástrojom rýchleho zníženia energetickej spotreby budov a zavádzania udržateľnejších modelov riadenia. V tomto kontexte víta návrh uverejniť komplexné usmernenia o udržateľných verejných investíciách realizovaných prostredníctvom verejného obstarávania. Vyzýva Komisiu a členské štáty, aby na podporu tejto praxe vytvorili zosúladený legislatívny rámec začlenením týchto kritérií do príslušných právnych predpisov členských štátov a centralizovaných platforiem verejného obstarávania. Komisiu tiež vyzýva, aby túto prax podporovala presadzovaním technologického rozvoja a inovácií, dobrým dialógom s dodávateľmi, stanovením príslušných požiadaviek a zavedením systémov na ich kontrolu a monitorovanie ich vykonávania.

32. Naliehavo vyzýva Komisiu a členské štáty, aby v záujme urýchlenia realizácie vlny obnovy zaviedli mechanizmy financovania na podporu miestnych a regionálnych samospráv pri vypracúvaní plánov uskutočniteľnosti energetickej modernizácie menej hospodárnych územných celkov, počnúc rozšírením iniciatívy *European City Facility*, mestských inovačných opatrení a Európskej mestskej iniciatívy, ako aj vytvorením nových nástrojov a ďalším vypracúvaním návrhov načrtnutých v pracovnom dokumente útvarov Komisie pripojenom k stratégii. Žiada potrebnú podporu regiónov, miest a obcí, aby mohli využívať zdroje poskytované z nástroja *Next Generation EU*, prostredníctvom misií programu Horizont Európa, zdroje z operačných programov politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027 a úverových položiek Európskej investičnej banky a zjednodušením administratívnych postupov. Takáto harmonizácia si vyžaduje revíziu postupov na zabezpečenie systematickeho prístupu a jeho výsledovateľnosti.

33. Žiada, aby sa realizácia vlny obnovy podporovala nástrojom technickej pomoci, ktorý bude dostupný pre všetky miestne a regionálne samosprávy, napríklad posilnením decentralizovanejšieho modelu nástroja ELENA založeného na podpore a štandardizácii modelu jednotných kontaktných miest⁽²¹⁾. Domnieva sa, že ich činnosť by sa nemala obmedzovať len na finančné aspekty, ale mali by sa stať skutočným katalyzátorom zvyšovania informovanosti, budovania kapacít a šírenia osvedčených postupov na miestnej a regionálnej úrovni. Takisto vyhlasuje, že je ochotný spolupracovať s EIB na optimalizácii a včasnej realizácii tejto iniciatívy, aby sa zlepšila dostupnosť nástroja a výrazne skrátil čas vykonávania. Je presvedčený, že väčšia súčinnosť medzi nástrojom ELENA a programom Horizont Európa môže tiež umožniť prechod od jednotlivých osvedčených postupov k rozsiahlym investíciám. Nakoniec vyjadruje znepokojenie nad tým, že pákový efekt, ktorý sa v súčasnosti vyžaduje v rámci programu ELENA na udržateľné bývanie (10-násobok výšky grantu), predstavuje výraznú prekážku pre niektoré typy príjemcov. Žiada preto Komisiu a EIB, aby zvažili možné riešenia takýchto situácií.

⁽¹⁶⁾ Pozri napríklad projekt Compete4SECAP.

⁽¹⁷⁾ Pozri napríklad publikáciu *Smart City Guidance Package*, s. 91, https://www.researchgate.net/publication/343615678_Smart_City_Guidance_Package.

⁽¹⁸⁾ Pozri napríklad publikáciu *Smart City Guidance Package*, s. 92, https://www.researchgate.net/publication/343615678_Smart_City_Guidance_Package.

⁽¹⁹⁾ Pozri napríklad projekt NET-ubiep.

⁽²⁰⁾ Enabling Positive Energy Districts across Europe: energy efficiency couples renewable energy, EU Science Hub (europa.eu).

⁽²¹⁾ Pozri napríklad projekty Oktave, Interreg REEHUB alebo PadovaFIT.

34. Pripomína, že mechanizmy financovania vlny obnovy musia riešiť situácie vlastníctva majetku a zohľadniť veľmi rôznorodé sociálno-ekonomické charakteristiky obyvateľov budov, ako aj zmiešané spôsoby využívania, ktoré súvisia s rastúcim trendom práce na diaľku. Model neutrality nákladov na bývanie by mal skombinovať sociálne a klimatické ciele ideálnym spôsobom a brániť vystahovávaniu pre renovácie (*renovictions*). Žiada preto príslušné úrovne správy, aby zabránili možnosti prenosu nákladov na renováciu na nájomníkov, a domnieva sa, že zvýšenie nájomného musí byť primerané očakávaným úsporám energie.

Oblasti, na ktoré sa treba sústrediť pri obnove budov

35. Víta navrhované zavedenie normy hĺbkovej obnovy v rámci revízie smernice o energetickej hospodárnosti budov s cieľom spojiť významné súkromné financovanie s transparentnými, merateľnými a skutočne ekologickými investíciami. Pripomína, že v týchto normách by sa mali zohľadniť všetky požiadavky na budovy v rôznych klimatických zónach a mali by sa v nich stanoviť osobitné protokoly pre historické budovy, pričom by sa so zohľadnením pamiatkovej ochrany malo vychádzať z konsolidovaných najlepších postupov na rôznych územiach ⁽²²⁾.

36. Vyzýva Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi na zabezpečení pružnejších rozpočtových pravidiel pre miestne a regionálne samosprávy na podporu ich investičných kapacít v oblasti reštrukturalizácie existujúceho fondu budov a výstavby nových verejných budov sociálneho charakteru. Osobitná pozornosť by sa mala venovať mimobilančným zmlúvam o energetickej hospodárnosti ⁽²³⁾.

37. Pripomína, že podmienky bývania sú často zdrojom veľkých rozdielov. Budovy sú preplnené, ich energetické systémy neefektívne a príslušné náklady často neúnosne zaťažujú rozpočty domácností. Približne 34 miliónov Európanov je postihnutých energetickou chudobou. Výbor preto vyzýva členské štáty, aby vypracovali presné subregionálne odhady. Naliehavo žiada Komisiu, aby zintenzívnila svoje úsilie o podporu a výmenu najlepších postupov v boji proti energetickej chudobe a pri vytváraní sietí existujúcich monitorovacích stredísk, a aby podporovala zriadenie monitorovacích stredísk v tých členských štátoch, ktoré ich ešte nemajú.

38. Vyhlasuje, že energiu si musí byť schopný dovoliť každý a že energetická chudoba je problémom s významnými sociálnymi, hospodárskymi a environmentálnymi dôsledkami. Zdôrazňuje, že začarovaný kruh energetickej chudoby zasahuje nielen zraniteľné domácnosti a fyzické osoby, ale aj podniky a niekedy aj malé miestne orgány sa môžu stať obeťami veľmi podobnej dynamiky, keď dostupné zdroje neumožňujú pokryť rastúce náklady na energetické služby, ktoré sa preto stávajú čoraz väčšou záťažou všeobecného rozpočtu. Vyzýva preto Komisiu, aby preskúmala možnosť rozšíriť analýzu energetickej chudoby nad rámec jednotlivých domácností s cieľom využiť tieto zistenia pri vymedzovaní mechanizmov na realizáciu vlny obnovy. Pripomína, že model ekologicky vybavených výrobných oblastí môže byť užitočnou referenciou pre zapojenie výrobného odvetvia do vlny obnovy a všeobecnejšie do vykonávania zelenej dohody. Vyjadruje, že je pripravený spolupracovať s Európskou komisiou na činnostiach nového strediska na monitorovanie energetickej chudoby.

39. Pripomína, že miestne energetické spoločenstvá a koncepcia výrobcov-spotrebiteľov môžu zohrávať kľúčovú úlohu pri zvyšovaní miery obnovy, v boji proti energetickej chudobe a pri podpore energetickej transformácie zavádzaním modelov diverzifikovanej výroby energie a iniciatív pod vedením občanov. Na tento účel by sa mali propagovať iniciatívy na vlastnú výrobu a vlastnú spotrebu v domácnostiach, ktoré by uľahčovali a umožňovali zavádzanie solárnych termických, fotovoltaických a geotermálnych technológií, a to tak v existujúcich, ako aj v nových budovách. Ďalšou možnosťou je model nákladov na vykurovanie zahrnutých do nájomného, ktorý sa okrem iného vo veľkej miere uplatňuje vo Švédsku a Fínsku. Podľa tohto modelu vlastník nehnuteľnosti zaručuje nájomcovi dobré bývanie, zvyčajne s vnútornou teplotou 20 – 21 stupňov. Tým sa úspešne predchádza energetickej chudobe a zároveň sa poskytujú silné stimuly pre vlastníka, aby ušetril energiu. Vlastníci majú na to iné možnosti ako nájomníci, avšak sú vždy odkázaní aj na ich súčinnosť. Dôrazne preto žiada Komisiu, aby spolupracovala s členskými štátmi na zabezpečení včasnej transpozície príslušných smerníc pri plnom rešpektovaní ducha smernice a so zjednodušenými vykonávacími mechanizmami. Navrhuje, aby sa povinné individuálne meranie spotreby tepla a jej účtovanie neuplatňovali, ak sa tým nedosiahne nákladovo efektívna úspora energie.

⁽²²⁾ Pozri napríklad projekt Energiesprong.

⁽²³⁾ Pozri napríklad projekt garantEE.

40. Vyzdvihuje význam podpory komunitných prístupov, pri ktorých sa potenciál miestnych komunit využíva na integráciu miestnych obnoviteľných zdrojov energie s miestnou spotrebou pomocou inovatívnych digitálnych riešení a ktoré sú základom koncepcie inteligentných miest. Zdôrazňuje, že lepšia digitálna pripojiteľnosť⁽²⁴⁾ v mestských a vidieckych oblastiach uľahčí občanom prístup k informáciám o ich spotrebe energie v reálnom čase, čo im umožní jej optimalizáciu a zefektívnenie. Tieto miestne koncepcie by mali presahovať fyzické hranice členských štátov, čím by sa umožnila výmena energie z obnoviteľných zdrojov medzi susednými obcami a štvrtkami v pohraničných regiónoch.

41. Naliehavo vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vytvorili potrebné podmienky na to, aby sa vlna obnovy realizovala aj v menej urbanizovaných, vzdialenejších, ako aj v riedko osídlených vidieckych oblastiach, čím sa zabezpečí, že tieto oblasti nestratia svoju príťažlivosť a budú aj v budúcnosti zaručovať primeranú úroveň kvality života a služieb. Pripomína, že energetické komunity môžu zohrávať dôležitú úlohu pri podpore energie z obnoviteľných zdrojov v mestských a vidieckych komunitách, ako aj územnej súdržnosti.

42. Pripomína, že je potrebné zohľadniť osobitnú situáciu najvzdialenejších regiónov, ktoré sú vystavené nepriaznivým klimatickým javom, sú veľmi citlivé na zmenu klímy a izolované z energetického hľadiska, čo vedie k vyšším nákladom na obnovu. V záujme ekologizácie budov je systémy finančnej podpory potrebné prispôsobiť projektom realizovaným v týchto regiónoch, aby sa zohľadnili výrobné náklady spojené s ich špecifickými podmienkami. V tejto súvislosti víta začatie druhej fázy iniciatívy „Čistá energia pre ostrovy EÚ“ a naďalej podporuje jej vykonávanie.

43. Vyzýva na konsolidáciu certifikačných mechanizmov s cieľom podporiť výber stavebných materiálov a techník v závislosti od ich životného cyklu, možnosti používať techniky selektívnej demolácie a diferenciacie nebezpečných a regenerovateľných komponentov. Zámerom je stimulovať obnovu stavebníctva, aby sa obehové postupy dali uplatňovať v celom odvetví v súlade s Protokolom EÚ o nakladaní so stavebným odpadom a odpadom z demolácie. V súvislosti s tým musia byť dodávatelia podporovaní pri vývoji alternatív, napríklad prostredníctvom inovačných a kooperačných partnerstiev obstarávateľov a záujemcov o verejné zákazky. Vyžaduje si to aj súčinnosť Európskej komisie, ktorá musí členským štátom poskytnúť viac stimulov na podporu týchto metód obstarávania.

44. Žiada Európsku komisiu, aby od členských štátov vyžadovala úplné a účinné zapojenie regionálnych a miestnych samospráv do vypracúvania a vykonávania príslušných národných plánov podpory obnovy a odolnosti. Len viacúrovňové riadenie môže zabezpečiť, aby sa opatrenia energetickej obnovy budov navrhovali v súčinnosti s územným systémom a maximalizovali sa ich mnohoraké prínosy (environmentálne, sociálne a hospodárske). Zdôrazňuje, že je potrebné ďalej podporovať viacúrovňový dialóg o energetike a klíme⁽²⁵⁾ a stanoviť jeho pravidlá, aby sa zaručilo, že bude účinný, konzistentný a systematický.

45. Dôrazne poukazuje na kľúčovú úlohu miestnych a regionálnych samospráv pri zabezpečovaní súladu obnovy budov s pravidlami územného a urbanistického plánovania, aby táto obnova podporovala politiku boja proti vyľudňovaniu a spĺňala kritériá sociálnej spravodlivosti a ochrany životného prostredia. Pripomína, že mechanizmy financovania vlny obnovy, ktoré si zvolili členské štáty, nesmú oslabiť túto základnú koordinačnú úlohu.

46. Vyzýva Komisiu a členské štáty, aby podporovali synergie medzi rôznymi aktérmi tam, kde sú spoločné intervencie účinnejšie, ako aj vzájomnú integráciu EŠIF a priamo spravovaných fondov (Horizont Európa – Nástroj na prepájanie Európy, InvestEU, nový LIFE – Prechod na čistú energiu, EIB). Na tento účel by sa malo počítať s odmenami pre tých, ktorí tieto synergie vytvorili a v príslušných územných celkoch (v prvom rade v regiónoch) nájdú svojich hlavných partnerov. Môže sa prijať najmä prístup, ktorý propaguje OECD pri vykonávaní cieľov udržateľného rozvoja, a to spoločensky prospešné investovanie, aby sa investície realizovali v kombinácii s merateľnými cieľmi sociálneho a environmentálneho vplyvu, ktoré sú zlučiteľné s hospodárskou výkonnosťou⁽²⁶⁾.

⁽²⁴⁾ Napríklad technológia 5G je schopná prepojiť tisíce monitorovacích zariadení v najľudnatejších oblastiach a uľahčiť ultrarýchle pripojenie, ktoré v súčasnosti chýba v mnohých riedko osídlených oblastiach, pričom niektorým z nich hrozí vyľudnenie.

⁽²⁵⁾ Ako sa to stanovuje v nariadení (EÚ) 2018/1999 o riadení energetickej únie.

⁽²⁶⁾ <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-topics/social-impact-investment-initiative.htm>.

47. Vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili, že obnova budov nebude zameraná len na konštrukčné aspekty budovy alebo obytných častí, ale bude sa zaoberať aj aspektmi potreby zmeniť mobilitu hlavne v mestských oblastiach, a to zameraním na začlenenie odstavných plôch pre bicykle a parkovísk pre vozidlá osobnej mobility vo vnútri budov a/alebo v ich blízkosti, nabíjajúcich staníc pre elektromobily a tiež so zreteľom na potrebu eliminovať administratívne a legislatívne prekážky. Okrem toho žiada aj dostupnosť spoločných komunikačných infraštruktúr (IKT), aby sa podporilo začlenenie obyvateľov budov do čoraz prepojenejšej spoločnosti.

48. Žiada zlepšiť mechanizmy financovania tejto stratégie pomocou Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, politiky súdržnosti a EIB s cieľom umožniť väčšiu účasť regiónov na prijímaní a správe finančných prostriedkov.

49. Zasadzuje za to, aby sa pri právnej úprave vlny obnovy neobmedzovalo právo členského štátu nezávisle si vybrať zdroje energie, ak sa zabezpečí dekarbonizácia stanovená v cieľoch Európskej únie.

50. Víta návrh Európskej komisie, že s ním bude úzko spolupracovať v súvislosti s vlnou obnovy a požaduje špecializovanú dohodu, ktorou sa vytvorí základ zlepšenej spolupráce v tejto oblasti pri obnove po skončení pandémie COVID-19.

51. Vyzýva Radu EÚ, aby v úzkej spolupráci s ním a v spolupráci s ostatnými inštitúciami vypracovala komunikačnú kampaň na zvýšenie informovanosti a stimuláciu činností v súvislosti s vlnou obnovy súčasne na úrovni EÚ, štátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

V Bruseli 19. marca 2021

Predseda
Európskeho výboru regiónov
Apostolos TZITZIKOSTAS
